

EDITORIAL

UČITEL V REFLEXI ZMĚN ŠKOLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ A VZDĚLÁVACÍ POLITIKY

Monotematické číslo má za cíl podat odborné veřejnosti aktuální vhled do problematiky proměn učitelské profese jednak v reflexi nastupující kurikulární reformy u nás a jednak v rámcích, které vytváří vzdělávací politika. Předkládané výzkumné a vývojové studie nezachycují pouze domácí situaci, ale obrací pozornost k evropským kontextům a přístupům v řešení tematiky u našich nejbližších sousedů (SR) a v dalších zemích Visegrádské skupiny.

Diskuse o krizi učitelské profese je stále živá. Vyplývá z mnoha otevřených problémů a nezodpovězených otázek o budoucnosti školy a vzdělávání, o rizicích současné kurikulární reformy a o roli učitelů v tomto dění. Vstupuje do definování profese učitele v podobě standardů profesních i vzdělávacích či kvalifikačních rámců. Týká se podmínek výkonu profese, které jsou závislé na legislativě, finančních zdrojích i samotné (ne)koncepti profesního rozvoje učitelů. Řada dalších otázek postihuje kvalitu výkonu učitelů a její posuzování na základě jasných kritérií a stanovení indikátorů kvality. Centrem pozornosti zůstává přípravné vzdělávání učitelů, které je nyní jednak pod tlakem požadovaného strukturování studijních programů v důsledku Boloňského procesu, jednak musí reflektovat aktuální potřeby kurikulární reformy (vyplývající z dokumentů Bílá kniha, Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ČR, Školský zákon 561/2004 Sb.) a proměny školy v důsledku evropských trendů ve vzdělávání, tj. především Lisabonského procesu.

U nás existuje již řada dílčích příspěvků k inovacím učitelské přípravy i dalšího vzdělávání, které jsou realizované za finanční podpory Evropského sociálního fondu. Jsou podnětné, inspiřující a přínosné. Neřeší však stávající problém profesionalizace učitelství systémově.

Důležité místo ve zkoumání a rozvíjení učitelské profese zaujímá problematika vzdělávání a učení se učitelů jako zvláštní skupiny dospělých, kteří sami profesionálně zprostředkovávají vzdělávání svým žákům. To je tradičně jejich hlavní role. Méně běžné je jejich uplatnění v roli expertů, kteří mohou aktivně vstupovat do pedagogického výzkumu a napomáhat řešení problémových vědeckých otázek, jako je například objasňování vztahu vzdělávací politiky a školní praxe.

Do tohoto čísla Orbis scholae přispěli tři významní autoři ze Slovenska, kteří se dlouhodobě věnují teorii a praxi učitelské profese, kariéřnímu systému a dalšímu vzdělávání učitelů a v řešení některých konkrétních otázek navazují na české autory. Fundovanými sděleními přispěli také tři doktorandi oboru pedagogika. Dva příspěvky se týkají standardizace profese učitele pojednané v evropském kontextu, jeden je přínosem v oblasti inovací ve vzdělávání učitelů cizích jazyků. Zařazeny jsou zprávy vztahující se k projektům podporujícím a inovujícím přípravu studentů učitelství a učitelů z praxe na kurikulární reformu a proměnu školy. Obsah čísla je obohacen o výzkumnou sondu týkající se představ a přesvědčení ředitelů škol o škole budoucnosti. V závěru čísla nabízíme recenzi na právě vycházející druhé, aktualizované vydání publikace Být učitelem.

Věříme, že tematika výzkumu a vývoje učitelské profese a vzdělávání učitelů představená ve světle aktuálních souvislostí a výzkumných výsledků zaujme a bude pro odbornou veřejnost přínosem.

Jaroslava Vašutová